

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 16 czerwca 2015 roku Sąd Rejonowy w Kaliszu w sprawie z powództwa C. K. przeciwko (...) spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w K. o zapłatę zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 11.030,39 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 2 kwietnia 2014 roku do dnia zapłaty oraz kwotę 2.555,00 zł tytułem zwrotu kosztów procesu (wyrok k. 95).

Sąd I instancji oparł swoje rozstrzygnięcie na następujących ustaleniach faktycznych oraz rozważaniach prawnych:

W dniach 24 czerwca 2013 roku i 1 lipca 2013 roku powód zawarł z pozwanym umowy o świadczenie usług transportowych na mocy, których powód zobowiązał się świadczyć usługi przewozu drogowego (przesyłek towarowych) w zakresie transportu krajowego i międzynarodowego. Każda z umów dotyczyła innego pojazdu. Pozwany za pomocą wiadomości sms i przekazów telefonicznych informował powoda o zleceniu i jego warunkach. Następnie kierowca powoda po wykonaniu przewozu przysyłał pozwanemu dokumenty, które wykazywały wykonanie przewozu. Jednocześnie te dokumenty otrzymywał powód. Pozwany przysyłał powodowi rozliczenia tras. Na tej podstawie powód wystawiał faktury, które wraz z dokumentami przewozu przysyłał pozwanemu.

Pozwany od początku opóźniał się ze spełnieniem świadczeń wynikających z wystawionych faktur. Doszło do takiej sytuacji, że pozwany zalegał powodowi z zapłatą kwoty ok. 100 tys. zł. Z uwagi na wielkość zadłużenia pozwanego, powód w dniu 18 kwietnia 2014 roku zdecydował się wypowiedzieć umowy pozwanemu. W odpowiedzi na to pełnomocnik pozwanego przesłał powodowi pismo z dnia 5 maja 2014 roku, że wypowiedzenie umów przez powoda było pozbawione podstaw prawnych i faktycznych i jest bezskuteczne. Pismo powód otrzymał w dniu 8 maja 2014 roku.

Powód zawarł ugodę sądową z pozwanym, co do części zaległego wynagrodzenia, która nie została przez pozwanego wykonana. Pozwany zalega powodowi z zapłatą kwoty 11.030,39 zł z tytułu wykonania przewozów, które zostały udokumentowane fakturami obejmującymi kwoty: 547,29 zł na podstawie faktury nr (...) z dnia 18 stycznia 2014 roku, 3.234,96 zł na podstawie faktury nr (...) z dnia 3 lutego 2014 roku, 4.416,19 zł na podstawie faktury nr (...) z dnia 3 lutego 2014 roku, 2.804,95 zł na podstawie faktury nr (...) z dnia 11 lutego 2014 roku.

Powód na każdej fakturze wpisywał jako sposób zapłaty przelew w ciągu 50 dni według umowy. Faktury zostały przyjęte przez pozwanego bez zastrzeżeń.

Pozwany wystawił noty obciążeniowe, w których obciążył powoda karami umownymi na łączną kwotę 58.366,10 zł za brak świadczenia usług przewozu. W dniu 23 maja 2014 roku pozwany dokonał kompensaty wierzytelności powoda względem pozwanego z wierzytelnościami pozwanego wynikającymi z not obciążeniowych. Powód nie uznał kompensaty za zasadną i dalej domagał się zapłaty swoich wierzytelności.

W rozważaniach Sąd I instancji wskazał, że pozwany w toku procesu nie kwestionował, iż powód posiadał wobec niego wierzytelność. Zarzucał jednak, że roszczenie nie istnieje, gdyż zostało zaspokojone poprzez kompensatę z tytułu kar naliczonych notami obciążeniowymi.

Sąd Rejonowy uznał zarzut potrącenia jako bezzasadny, gdyż w jego ocenie nie było podstaw do wystawienia not obciążeniowych. Tym samym pozwany nie był wierzycielem powoda i nie zostały spełnione przesłanki wymagane w treści art. 498 § 1 k.c. Powód nigdy bowiem nie odmówił wykonania zleconego przez pozwanego. Zdaniem tego Sądu przeprowadzone postępowanie dowodowe wykazało, że działanie pozwanego było nacechowane uzyskaniem własnych korzyści kosztem powoda. Pozwany zalegał powodowi ponad 100 tys. zł, co doprowadziło powoda do utraty

płynności finansowej - musiał zrezygnować ze świadczenia usług przewozu na rzecz pozwanego. Pozwany wykorzystał to wypowiedzenie umowy w trybie natychmiastowym do obciążenia powoda karami umownymi. Zdaniem Sądu Okręgowego takie działanie pozwanego jest sprzeczne z zasadami współżycia społecznego, gdyż narusza podstawowe normy jakimi jest rzetelność kupiecka

i równowartość świadczeń. Pozwany nie zgłosił żadnych innych zarzutów poza zarzutem potrącenia i z tego powodu Sąd I instancji w oparciu o przepis art. 774 k.c. uwzględnił powództwo w całości, zasądzając wynagrodzenie za wykonane przewozy w dochodzonej kwocie oraz odsetki ustawowe na podstawie art. 481 § 1 i 2 k.c.

O kosztach procesu Sąd Rejonowy orzekła na zasadzie odpowiedzialności za wynik sprawy wyrażonej w art. 98 § 1 k.p.c.

Apelację od powyższego wyroku wniósł pozwany wnosząc o zmianę wyroku Sądu Rejonowego poprzez oddalenie powództwa w całości, a w szczególności w zakresie odsetek ustawowych od kwoty 11.030,39 zł od dnia 2 kwietnia 2014 roku do dnia zapłaty; ewentualnie uchylenie wyroku Sądu I instancji i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania i zasądzenie od powoda na rzecz pozwanej całości kosztów postępowania odwoławczego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Zaskarżonemu wyrokowi apelujący zarzucił:

1. naruszenie prawa materialnego art. 6 k.c. w zw. z art. 232 k.p.c. oraz 217 k.p.c. poprzez jego niezastosowanie w stosunku do powoda, który nie wykazał w żaden sposób terminów wymagalności swoich roszczeń, a na którym spoczywał ciężar tego dowodu wobec zaprzeczenia zasadności dochodzonego roszczenia przez pozwanego;

2. naruszenie prawa materialnego art. 353¹ k.c. poprzez jego niezastosowanie, a w następstwie błędne niezastosowanie uzgodnionych przez strony postanowień wynikających z § 8 umów o świadczenie usług transportowych, które to błędy miały wpływ na treść zaskarżonego orzeczenia.

W uzasadnieniu apelacji skarżący wskazał, że to na powodzie spoczywał ciężar udowodnienia, iż roszczenia te stały się wymagalne, jak również w jakiej dacie nastąpiła wymagalność, czego nie uczynił. § 8 pkt 2 umów zawartych przez strony określał,

że płatność za fakturę wynosi 50 dni od daty doręczenia prawidłowo wystawionej faktury VAT wraz z kompletem dokumentów dotyczących przewozu. Natomiast zgodnie z § 8 pkt 4 w przypadku niedotrzymania terminów doręczenia kompletu dokumentów termin płatności za fakturę ulega wydłużeniu o dodatkowe 30 dni od daty doręczenia dokumentów z prawidłowo wystawioną fakturą.

Apelujący podniósł, że zaprzeczył w całości dochodzonemu przez powoda roszczeniu,

a więc to na powodzie spoczywał ciężar dowodu. Powód w niniejszej sprawie nie przedstawił Sądowi Rejonowemu potwierdzeń odbioru faktur VAT i dokumentów transportowych ((...)), nie przedstawił potwierdzeń nadania tychże dokumentów, śledzenia przesyłek czy raportu kurierskiego. Powód w swoich zeznaniach jedynie wskazał na daty doręczenia pozwanemu faktur VAT, nie wnosił jednak o przeprowadzenie dowodu ze świadków, którzy w/w dokumenty mieli dostarczyć pozwanemu. Zdaniem apelującego skoro powód dochodził w przedmiotowej sprawie roszczenia odsetkowego, to winien był także wykazać termin wymagalności faktur, czego także nie uczynił. Przez to Sąd Rejonowy przyjmując datę wymagalności wskazaną przez powoda naruszył wyżej wskazane przepisy.

Z ostrożność procesowej apelujący podniósł, że skoro brak było przedstawienia przez powoda dowodów na wymagalność dochodzonego przez niego roszczenia, to Sąd Rejonowy winien był uznać za datę wymagalności roszczeń datę, w której pozwany sporządził oświadczenie o kompensacie, gdyż zgodnie z § 9 pkt 5 umów, w przypadku nałożenia przez (...) na rzecz przewoźnika kar umownych na mocy niniejszej umowy, (...) ma prawo do dokonania kompensaty ww. kar umownych z należnościami przysługującymi przewoźnikowi względem S., mimo braku upływu terminu płatności, którejkolwiek

z należności, na co przewoźnik wyraża zgodę.

W odpowiedzi na apelację powód wniósł o jej oddalenie i zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów postępowania w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych za II instancję.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja pozwanego zasługuje na uwzględnienie w części dotyczącej zasądzonych odsetek.

Odnosząc się w pierwszej kolejności do zarzutów pozwanego nie wykazania przez powoda wymagalności dochodzonych przez niego roszczeń wskazać należy, że pozwany w toku postępowania sądowego nie kwestionował wykonania przewozów objętych spornymi fakturami. Z niewadliwych ustaleń Sądu Rejonowego wynika, że zatrudnieni przez powoda kierowcy przesyłali dokumenty transportowe po wykonaniu trasy na podstawie, których powód wystawiał faktury VAT. W treści spornych faktur VAT wpisano sposób zapłaty przelewem i termin płatności 50 dni. Termin ten wynikał z ustaleń umownych zawartych między stronami i rozpoczynał bieg od daty doręczenia pozwanej spółce prawidłowo wystawionej faktury VAT. Jednocześnie pozwany w dniu 23 maja 2014 roku dokonał kompensaty wierzytelności wynikającej z naliczonych przez niego względem powoda kar umownych z wierzytelnościami dochodzonymi przez powoda w tym postępowaniu.

Skarżący w apelacji zarzucił, iż skoro powód w przedmiotowej sprawie dochodził zapłaty należności z ww. faktur, to na nim spoczywał ciężar udowodnienia, że roszczenia te stały się wymagalne oraz wskazania daty ich wymagalności, czemu nie sprostał. Jednakże, wbrew zarzutowi apelującego, w rozpoznawanej sprawie odmiennie należało ocenić to, na której ze stron postępowania spoczywał ciężar udowodnienia okoliczności stanowiących podstawę do ustalenia wymagalności roszczeń powoda oraz początku terminu jej biegu.

Zgodnie z zasadą, wyrażoną w art. 6 k.c. ciężar udowodnienia faktu spoczywa na osobie, która z faktu tego wywodzi skutki prawne. Przepis ten ustanawia podstawową regułę dowodową i wyraża „powinność procesową”, rozumianą jako powinność strony „wobec niej samej”, wypełnianą we własnym jej interesie (dla wygrania procesu). Konsekwencją niewykazania przez stronę prawdziwości jej twierdzeń o istotnych faktach jest to, że fakty te nie będą stanowiły podstawy rozstrzygnięcia sądowego, przez co strona nie osiągnie korzystnego dla siebie orzeczenia.

Działanie reguły ogólnej z art. 6 k.c. wymaga wskazania, że na gruncie prawa cywilnego materialnego fakty (okoliczności), z którymi prawo łączy powstanie, zmianę lub ustanie stosunków cywilnoprawnych, są zdarzeniami cywilnoprawnymi. Stanowi to podstawę do podziału, na tle omawianego artykułu, faktów dowodzonych w procesie cywilnym na trzy rodzaje: a) fakty prawotwórcze, b) fakty tamujące powstanie prawa, c) fakty niweczące prawo.

Procesowym „odpowiednikiem” art. 6 k.c. jest art. 232 k.p.c., określając reguły rozkładu ciężaru dowodu. Wyraża on zasadę kontradyktoryjności, zgodnie z którą ciężar dowodu spoczywa na stronach postępowania cywilnego i to strony, a nie sąd, pozostają dysponentem toczącego się postępowania i one ponoszą odpowiedzialność za jego wynik (wyrok Sądu Najwyższego z 7.5.2008 r., II PK 307/07, Legalis; wyr. SN z 7.10.1998r., II UKN 244/98, OSNAPiUS 1999, nr 20, poz. 662). Oznacza to, że to strona ma obowiązek wyraźnego powołania konkretnego środka dowodowego dla wykazania podnoszonych przez siebie twierdzeń, uzasadniających żądanie. Z przepisów powyższych wynika zatem powinność dla stron przedstawienia w toku postępowania dowodów na poparcie okoliczności istotnych (art. 217 k.p.c.) z punktu widzenia ich pozycji procesowej. Powód winien wykazać okoliczności stanowiące podstawę jego żądania, a pozwany okoliczności niweczące to roszczenie.

Z uwagi na zasadę kontrydiktoryjności (art. 6 k.c. w zw. z art. 232 k.p.c.) o ostatecznym kształcie podstawy faktycznej rozstrzygnięcia w dużej mierze decyduje sama inicjatywa dowodowa stron. Inicjatywa ta nie jest związana wyłącznie z pozytywnym dowodzeniem przez stronę określonych faktów zgodnie z rozkładem ciężaru dowodu, ale również z odpowiednią reakcją jej przeciwnika procesowego, która może ograniczyć się bądź to do zaprzeczenia określonym faktom (w celu m.in. przeciwdziałania uznaniu je za przyznane - art. 230 k.p.c.), bądź też do przeprowadzenia przeciwdowodu.

Stwierdzić należy, iż w aktach sprawy nie ma dowodu doręczenia przedmiotowych faktur, gdyż powód go nie przedstawił. Z zeznań powoda wynika, że nie posiada dowodów nadania pism obejmujących faktury i (...) pozwanemu. Powód stwierdził jednak, że pozwany zaakceptował wszystkie faktury, a na fakturach terminy płatności wyznaczała księgowość pozwanego i że zostały przez pozwanego przyjęte bez zastrzeżeń (zeznania powoda, płyta DVD k. 92). Pozwany w pismach procesowych w żaden sposób tej okoliczności nie zaprzeczył. Nie przedstawił też żadnych twierdzeń poddających w wątpliwość treść zeznań powoda. Nadto świadomie zrezygnował z możliwości odniesienia się do twierdzeń powoda w tym zakresie, bowiem bez usprawiedliwienia nie stawiał się na rozprawie w dniu 9 czerwca 2015 roku, pomimo wezwania go do obowiązkowego stawiennictwa pod rygorem pominięcia dowodu z jego przesłuchania w charakterze strony.

Należy dodatkowo zwrócić uwagę, że pozwany w sprzeciwie od nakazu zapłaty (k. 4 odwrot) oraz w odpowiedzi na pozew (k. 35) negując istnienie wierzytelności powoda nie kwestionował stanu wymagalności dochodzonych przez niego wierzytelności, lecz podnosił, że roszczenie powoda wygasło wskutek jego potrącenia z wierzytelnościami wzajemnymi przysługującymi pozwanemu z tytułu naliczonych kar umownych objętych notami obciążeniowymi z dnia 5 maja 2014 roku (k. 37-39), na dowód czego pozwany załączył zawiadomienie powoda o dokonaniu kompensaty z dnia 23 maja 2014 roku (k. 36).

Tymczasem aby oświadczenie o potrąceniu mogło odnieść łączone z nim skutki umorzenia wierzytelności (art. 498 § 2 k.c.), w momencie jego składania musi wystąpić i trwać stan ich potrącalności (art. 498 § 1 k.c.). Oznacza to, że każdy podmiot prawa cywilnego może potrącić swoją wierzytelność z wierzytelności innego podmiotu, gdy spełnione są łącznie następujące przesłanki: dwie osoby są jednocześnie względem siebie dłużnikami i wierzycielami (wzajemność wierzytelności); przedmiotem obu wierzytelności są pieniądze lub rzeczy tej samej jakości oznaczone tylko co do gatunku (jednorodność wierzytelności); obie wierzytelności mogą być dochodzone przed sądem lub innym organem państwowym (zaskarżalność wierzytelności) oraz, co najistotniejsze dla rozpatrywanej sprawy, obie wierzytelności są wymagalne (wymagalność roszczeń);

Akt potrącenia dokonany przez pozwanego wskazuje na to, że wierzytelność powoda, musiała być wymagalna co najmniej w dacie dokonania przez pozwanego kompensacji, co oznacza, że termin spełnienia wierzytelności przez pozwanego niewątpliwie w tej dacie upłynął.

W powyższych okolicznościach w ocenie Sądu Okręgowego zaistniały procesowe warunki do uznania, co do zasady, faktu wymagalności roszczeń powoda w niniejszym postępowaniu za przyznane przez stronę pozwaną, co w tym zakresie nie pozostaje

w sprzeczności z ustaleniami Sądu I instancji. W świetle bowiem art. 230 k.p.c. sąd może uznać za przyznane przez stronę niezaprzeczone twierdzenia strony drugiej w wypadku, gdy takie domniemane przyznanie jest uzasadnione wszechstronnym rozważeniem wszystkich okoliczności sprawy (por. wyrok SN z dnia 27 maja 1971 r., II CR 122/71, LEX nr 6935; uzasadnienie wyroku SN z dnia 18 czerwca 2004 r., II CK 293/03, LEX nr 174169; uzasadnienie wyroku SN z dnia 19 października 2005 r., V CK 260/05, LEX nr 187090; wyrok SN z dnia 25 lutego 2010 r., I CSK 348/09, LEX nr 688851; wyrok SN z dnia 4 marca 2010 r., I CSK 456/09, LEX nr 688855; wyrok SN z dnia 18 lutego 2011 r., I CSK 298/10, LEX nr 950421).

W konsekwencji, mając na uwadze prawną doniosłość dla rozstrzygnięcia sprawy dokonanej przez pozwanego w dniu 23 maja 2014 roku kompensaty, uznać należy, że Sąd Rejonowy zasadnie uznał wiarygodność powoda za wymagalną, jednak zasądzając odsetki ustawowe od dnia 2 kwietnia 2014 roku, a więc zgodnie z żądaniem pozwu, naruszył przepis art. 481 § 1 i 2 k.c.

Istotą postępowania apelacyjnego jest merytoryczne sądzenie sprawy, stąd sąd drugiej instancji, jako niezwiązany przedstawionymi w apelacji zarzutami dotyczącymi naruszenia prawa materialnego, a związany zarzutami dotyczącymi naruszenia prawa procesowego (uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego, mająca moc zasady prawnej

z 31 stycznia 2008 r., III CZP 49/07, OSNC 2008, nr 6, poz. 55), ma nie tylko uprawnienie, ale wręcz obowiązek rozważenia na nowo całego zebranego w sprawie materiału oraz dokonania jego własnej, samodzielnej i swobodnej oceny, w tym oceny dowodów zgromadzonych w postępowaniu przed sądami obu instancji. Kwestia wykorzystania materiału, na podstawie którego sąd drugiej instancji ma obowiązek rozstrzygnąć sprawę, objęta jest regulacją przyjętą w art. 382 k.p.c. (stanowisko takie zajął Sąd Najwyższy- Izba Cywilna w Postanowieniu z 08.04.2011r., II CSK 474/10, opubl.: Legalis).

Apelujący podniesionym w apelacji zakresem zaskarżenia objął w szczególności kwestię zasądzonych odsetek. Tym samym Sąd II instancji, będąc sądem meriti zobligowany został nie tylko z zasady, lecz także zarzutami wniesionej apelacji, do zastosowania właściwie przepisów prawa materialnego. W wyniku dokonanej oceny prawnej ustalonych przez Sąd Rejonowy faktów istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy, Sąd Okręgowy uznał za zasadne naliczanie odsetek ustawowych od zasądzonej od pozwanego należności od dnia 23 maja 2014 roku.

W konsekwencji powyższych ustaleń nie zasługiwał na uwzględnienie zarzut naruszenia art. 353¹ k.c. poprzez niezastosowanie uzgodnionych przez strony postanowień wynikających z § 8 umów o świadczenie usług transportowych, skoro dotyczą one rozstrzygniętej kwestii określenia terminów płatności wystawianych przez powoda faktur, a więc wymagalności objętych nimi należności.

Mając powyższe na uwadze Sąd Okręgowy na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok w punkcie I w zakresie początkowej daty, od której zasądzone zostały powodowi odsetki, oznaczając ją na dzień 23 maja 2014 roku i oddalił powództwo w pozostałej części, a na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację pozwanego w pozostałej części.

W postępowaniu przed Sądem II instancji, powództwo zostało oddalone jedynie, co do części odsetek dochodzonych od należności głównej, które nie są uwzględniane przy określaniu wartości przedmiotu sporu, co pozostaje bez wpływu na zasądzone koszty procesu przed Sądem I instancji.

Złożona przez pozwanego apelacja została uwzględniona jedynie w zakresie wskazanych odsetek, co uzasadnia zasądzenie na rzecz powoda od pozwanego, jako przegrywającego sprawę w zakresie roszczenia głównego, zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym na podstawie art. 98 § 1 i § 3 k.p.c., których wysokość została ustalona zgodnie z § 6 pkt 5 w związku z § 13 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. z 2013 roku, poz. 461 ze zm.).